

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
σε συνεργασία με το
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
«ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΙΣ Τ.Π.Ε. ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Τίτλος Εργασίας

**«Καθολικός Σχεδιασμός Μάθησης: Δημιουργώντας συμπεριληπτικά
εκπαιδευτικά περιβάλλοντα»**

Όλγα Μπόκαρη Α.Μ.:714

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Δρ. Ζωή Καραμπατζάκη, Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια, Ι.Π.Τ.

Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ

2^ο Μέλος: Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια, Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ

3^ο Μέλος: Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια, Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ

Αθήνα, 2025

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εστιάζει στον Καθολικό Σχεδιασμό Μάθησης (ΚαΣΜΑ), μια σύγχρονη παιδαγωγική προσέγγιση που στοχεύει στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών περιβαλλόντων που είναι προσβάσιμα και συμπεριληπτικά για όλους τους μαθητές, ανεξαρτήτως των ατομικών τους διαφορών. Ο ΚαΣΜΑ βασίζεται σε αρχές που προάγουν τη διαφοροποίηση, την ευελιξία και την προσαρμοστικότητα στη διδασκαλία, προκειμένου να καλύπτονται οι ποικίλες μαθησιακές ανάγκες. Αυτές οι αρχές επιτρέπουν στους δασκάλους να προσφέρουν πολλαπλές επιλογές παρουσίασης της γνώσης, να ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή όλων των μαθητών και να βελτιώσουν την εκπαιδευτική διαδικασία για μαθητές με διαφορετικές ικανότητες και μαθησιακά στυλ.

Σκοπός της εργασίας είναι να αναδείξει τα οφέλη του ΚαΣΜΑ στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών πρακτικών που ενισχύουν την ισότητα στη μάθηση, προάγουν τη συμμετοχή και την αυτονομία των μαθητών και δημιουργούν μια υποστηρικτική και θετική μαθησιακή εμπειρία. Επίσης, εξετάζονται οι προκλήσεις που σχετίζονται με την εφαρμογή του ΚαΣΜΑ και οι στρατηγικές που μπορούν να υιοθετηθούν για την αποτελεσματική του εφαρμογή σε διάφορα μαθησιακά περιβάλλοντα. Η εργασία διερευνά, επίσης, τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει η ενσωμάτωσή του στις εκπαιδευτικές πολιτικές, την ανάγκη για επαγγελματική κατάρτιση των δασκάλων, καθώς και τις υποδομές που απαιτούνται για να εξασφαλιστεί η σωστή εφαρμογή του. Στόχος είναι η βελτίωση της μαθησιακής εμπειρίας για όλους τους μαθητές και η επίτευξη ενός πιο ισότιμου και προσβάσιμου εκπαιδευτικού συστήματος.

Λέξεις-Κλειδιά: Λέξεις- Κλειδιά: Καθολικός Σχεδιασμός για τη Μάθηση (ΚαΣΜΑ), εκπαίδευση, συμπερίληψη, αυτονομία, ισότητα

ABSTRACT

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abell, M.M.; Jung, E.; Taylor, M. (2011). Students' perceptions of classroom instructional environments in the context of 'Universal Design for Learning'. *Learn. Environ. Res.*, *14*, 171–185.
- Ακογιούνογλου,Μ., Χαλκιαδάκη,Μ., & Νικολάου, Ε. (2019). Καθολικός Σχεδιασμός για τη Μάθηση: Παρουσίαση της εμπειρίας των εκπαιδευτικών μέσα από δύο πιλοτικές εφαρμογές στο μάθημα της Μουσικής. *5ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο*, Ηράκλειο.
- Al-Azawei, A., Serenelli, F., & Lundqvist, K. (2016). Universal Design for Learning (UDL): A Content Analysis of Peer Reviewed Journals from 2012 to 2015. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, *16*(3), 39–56.
- Almeqdad, Q. I., Alodat, A. M., Alquraan, M. F., Mohaidat, M. A., & Al-Makhzoomy, A. K. (2023). The effectiveness of universal design for learning: A systematic review of the literature and meta-analysis. *Cogent Education*, *10*(1). <https://doi.org/10.1080/2331186X.2023.2218191>
- Alqarni, AM & Alasiri, H.A.(2022). Teachers' Perceptions of Applying Universal Design for Learning Principles to Enable Students with Disabilities Access School Curricula: A Qualitative Research Study. *Journal of Positive School Psychology*. Vol. 6, No. 9, 492-509
- Αραμπατζή Κ., (2008). Design for all-Ο καθολικός Σχεδιασμός και η εφαρμογή του στην εκπαίδευση. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο- Τμήμα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.
- Bedir, G. (2022). Teachers' Views on the Practices of Universal Design for Learning. *International Journal of Curriculum and Instruction*, v14 n2 p1324-1342 2022
- Bray, A.; Devitt, A.; Banks, J.; Sanchez Fuentes, S.; Sandoval, M.; Riviou, K.; Byrne, D.; Flood, M.; Reale, J.; Terrenzio, S. (2023). What next for Universal Design for Learning? A systematic literature review of technology in UDL implementations at secondary school. *BERA Br. J. Educ. Technol.* *55*(1), doi:[10.1111/bjet.13328](https://doi.org/10.1111/bjet.13328)

Burgstahler ,S. (2009). Universal design of instruction (UDI): Definition, principles, guidelines, and examples. Seattle: DO-IT, University of Washington.

Caine, R.E., and Caine, G. (2011). Natural learning for a connected world. NY: Teachers College Press

Capp, M.J. (2017). The effectiveness of universal design for learning: a meta-analysis of literature between 2013 and 2016. *International Journal of Inclusive Education*, 21(8), 791-807.

Center for Applied Special Technology - CAST (2011). Universal design for learning guidelines 2.0. Wakefield, MA.: <http://www.udcenter.org/aboutudi/udguidelines/downloads>

Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2007), <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>

CAST. (2018). *Universal Design for Learning Guidelines version 2.2*. CAST.

Χαλκιαδάκη, Μ., Ακογιούνου, Μ. (2018). Γνωριμία με τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού στο μάθημα της μουσικής: ένας σχεδιασμός για όλους. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 16, 7-27

Courey, S., LePage, P., Siker, J. R., Blackorby, J. (2012). Engaging Preservice and Inservice Teachers In Middle School Mathematics: Using Dynabook to Shape Unconventional College Classrooms. *Society for Information Technology & Teacher Education International Conference*, Austin, TX, March 5

Connell, B.R., Jones, M., Mace, R., Mueller, J., Mullick, A., Ostroff, E., Sanford, J., Steinfeld, E., Story, M., Vanderheiden, G. (1997). The Principles of Universal Design. *Center for Universal Desig.* http://www.ncsu.edu/ncsu/design/cud/about_ud/udprinciplestext.htm

Crevecoeur, Y. C., Sorenson, S. E., Mayorga, V., & Gonzalez, A. P. (2014). Universal Design for Learning in K-12 Educational Settings: A Review of Group Comparison and Single-subject Intervention Studies. *The Journal of Special Education Apprenticeship*, 3(2). <https://doi.org/10.58729/2167-3454.1036>

Cumming, T.M., & Rose, M.C. (2021). Exploring universal design for learning as an accessibility tool in higher education: a review of the current literature. *The Australian Educational Researcher*, 49, 1025-1043.

- Dalton, E. M. (2017). Universal Design for Learning: Guiding Principles to Reduce Barriers to Digital & Media Literacy Competence. *Journal of Media Literacy Education*, 9, 17-29. <https://doi.org/10.23860/JMLE-2019-09-02-02>
- Darrow, A.A. (2010). Music education for all: Employing the principles of universal design to educational practice. *General Music Today*, 24(1), 43 – 45
- Edyburn D. (2010): Would you recognize universal design for learning if you saw it? Ten propositions for new directions for the second decade of UDL. *Learning Disability Quarterly*, Vol. 33, pp 33-41
- Edyburn, D.L. (2013).Critical issues in advancing the special education technology evidence base. *Except. Child.* , 80, 7–24
- Evmenova, A.(2018). Preparing Teachers to Use Universal Design for Learning to Support Diverse Learners. *J. Online Learn. Res.* 4, 147–171
- Ewe, L.P.; Galvin, T. (2023). Universal Design for Learning across Formal School Structures in Europe—A Systematic Review. *Educ. Sci.* 2023, 13, 867.
- Florescu, M.C. (2015). *Managementul institutiilor de invatamant primar si prescolar. (The Management of Primary and Preschool Institutions)*. Oradea: Editura Universitatii din Oradea.
- Fornauf, B.S. & Erickson, J.D. (2020). Toward an Inclusive Pedagogy Through Universal Design for Learning in Higher Education: A Review of the Literature. *Journal of Postsecondary Education and Disability*, 33(2), 183-199
- Γελαστοπούλου, Μ. Κουρμπέτης, Β. (2015). Η αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών στο πλαίσιο της ενταξιακής εκπαίδευσης. *9ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή.*-«Τεχνολογίες Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση». Ρέθθμνο.
- Γιαννέλος, Α., Μαθιουδάκη Μ. (2017). Καθολικός σχεδιασμός για τη Μάθηση (UDL): Πεδία, εφαρμογές και παραδείγματα εφαρμογής των αρχών του. *Εκπαιδευτικός κύκλος*, Τόμος 5, Τεύχος 2.σελ 127-269
- Hall, T., Meyer, A. & Rose, D. (2012): *Universal Design for Learning in the Classroom*. The Guilford Press: New York. ISBN 978-1-4625-0631-6.
- Han, C., & Lei, J. (2024). Teachers' and Students' Beliefs Towards Universal Design for Learning Framework: A Scoping Review. *Sage Open*, 14(3).

Hartmann, E. (2011). Universal Design for Learning, *National Consortium on Deaf Blindness*, 8,1-4

Hitchcock, Ch., Meyer, A., Rose, D., & Jackson, R. (2005). Providing new access to the general curriculum : Universal Design for Learning. *Originally published in TEACHING Exceptional Children*, Vol. 35, No. 2, pp. 8-1

Ismailov, M. & Chiu, TKF.(2022). Catering to Inclusion and Diversity With Universal Design for Learning in Asynchronous Online Education: A Self-Determination Theory Perspective. *Front Psychol.* 2022 Feb 21;13:819884

Izzo, M. V., & Bauer, W. M. (2015). Universal design for learning: Enhancing achievement and employment of STEM students with disabilities. *Universal Access in the Information Society*, 14(1), 17-27

John Clarkson P & Coleman R. (2015). History of Inclusive Design in the UK. *Appl Ergon.* 2015 Jan;46 Pt B:235-47. doi: 10.1016/j.apergo.2013.03.002.

Katz, J. (2015). Implementing the Three Block Model of Universal Design for Learning: Effects on teachers' self-efficacy, stress, and job satisfaction in inclusive classrooms K-12. *Int. J. Incl. Educ.* 2015, 19, 1–20.

Katz, J.; Sokal, L.(2016). Universal design for learning as a bridge to inclusion: A qualitative report of student voices. *Int. J. Whole Sch.* 12, 36–63.

King-Sears, M. (2009). Universal design for learning: Technology and pedagogy. *Learning Disabilities Quarterly*, vol. 32, pp. 199-201. <https://doi.org/10.2307/27740372>

King-Sears, M.E.; Stefanidis, A.; Evmenova, A.S.; Rao, K.; Reagan, L.M.; Owen, L.S.; Strimel, M.M.(2023). Achievement of learners receiving UDL instruction: A meta-analysis. *Teach. Teach. Educ.*, 122, 103956.

Kumar, K.L. and Wideman, M. (2014) Accessible by Design: Applying UDL Principles in a First Year Undergraduate Course. *Canadian Journal of Higher Education*, 44, 125-147.

Langone, D. (2024). Closing the Gap between Theory and Practice to Promote Equity in STEM: Coaching Teachers with UDL Strategies to Empower Students. *Theses & Dissertations.* 173. <https://digitalcommons.molloy.edu/etd/173>

- Laurian-Fitzgerald, S., Fitzgerald C. (2016). Cooperative learning and mindset with young students. *Revista STUDIA UBB PSYCHOL.-PAED.*, LXI, 1. Cluj-Napoca, p.63-82.
- Laurian-Fitzgerald, S., Fitzgerald C., (2017). Universal Design In Education. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences (48)*
- Meyer, A., Rose, D., & Gordon, D. (2014). *Universal Design for Learning: Theory and Practice*. CAST Professional Publishing.
- Nasri, N., Rahimi, N. M., Nasri, N. M., & Talib, M. A. A. (2021). A Comparison Study between Universal Design for Learning-Multiple Intelligence (UDL-MI) Oriented STEM Program and Traditional STEM Program for Inclusive Education. *Sustainability*, 13(2), 554. <https://doi.org/10.3390/su13020554>
- National Center on Universal Design for Learning. (2014). In: <http://www.udlcenter.org/aboutudl/whatisudl>.
- Navaitienė, J.; Stasiūnaitienė, E.(2021). The Goal of the Universal Design for Learning: Development of All to Expert Learners. In *Improving Inclusive Education through Universal Design for Learning*, 1st ed.; Galkienė, A., Monkevičienė, O., Eds.; Springer: Cham, Switzerland, 2021; Volume 5, pp. 23–57.
- Νάνου, Α., Γαβριηλίδου Κ., Ραπτοπούλου Α. (2014). Βελτιώνοντας τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ παιδιών με και χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γειτονιά. Μια πιλοτική έρευνα-δράση. *Θέματα Ειδικής Αγωγής*, Τεύχος 64
- Nelson, LL. (2014) *Design and deliver: planning and teaching using universal design for learning*. Βαλτιμόρη, EUA: Paul. H. Brookes Publishing Co.
- Παντελιάδου, Σ. (2008). Διαφοροποιημένη διδασκαλία. Στων Παντελιάδου, Σ. & Αντωνίου, Φ. (επιμ.) *Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες* (σσ. 7-17). Θεσσαλονίκη: Γράφημα.
- Rao, K., & Meo, G. (2016). Using Universal Design for Learning to Design Standards-Based Lessons. *Sage Open*, 6, 1-12. <https://doi.org/10.1177/2158244016680688>
- Riviou K., and Kouroupetroglou, G. (2014): Designing an Educational Scenario Using the Principles of Universal Design for Learning. Proceedings of the 14th IEEE International Conference on Advanced Learning Technologies (ICALT): pp. 732-733

Rose, D., Meyer, A. (2002). Universal design for learning: Teaching every student in the digital age. Alexandria, Virginia USA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Rose, D. H., Meyer, A., & Hitchcock, C. (2005). *The Universally Designed Classroom: Accessible Curriculum and Digital Technologies*. Cambridge, MA: Harvard Education Press

Rose, D., & Meyer, A. (2002). *Teaching Every Student in the Digital Age: Universal Design for Learning*. ASCD.

Rusconi, L., & Squillaci, M. (2023). Effects of a universal design for learning (UDL) training course on the development teachers' competences: A systematic review. *Education Sciences*, 13(5), 1–21. <https://doi.org/10.3390/educsci13050466>

Schreffler, J., Vasquez III, E., Chini, J. et al. (2019). Universal Design for Learning in postsecondary STEM education for students with disabilities: a systematic literature review. *IJ STEM Ed* 6, 8. <https://doi.org/10.1186/s40594-019-0161-8>

Sewell, A.; Kennett, A.; Pugh, V.(2022). Universal Design for Learning as a theory of inclusive practice for use by educational psychologists. *Educ. Psychol. Pract.*, 38, 364–378

Sousa, D. (2016). *Engaging the rewired brain*. West Palm Beach, FA. Learning Sciences International Spooner, et al., 2007

Takemae, N., Mackey, M., & Foshay, J. (2024). Experience-based Universal Design for Learning (UDL) applications: Building bridges to overcome barriers. *International Journal on Studies in Education (IJonSE)*, 6(1), 1-26. <https://doi.org/10.46328/ijonse.187>

Thousand, J., Nevin, A., McNeil, M., & Liston, A. (2006, Nov.) Differentiating instruction in inclusive classrooms: Myth or reality? Paper Presented at TED/TAM, San Diego.

UDLnet (2015). <http://www.udlnet-project.eu>

Zhang, L., Carter, R. A., Jr., Greene, J. A., & Bernacki, M. L. (2024). Unraveling challenges with the implementation of Universal Design for Learning: A systematic literature review. *Educational Psychology Review*, 36(1), Article 35. <https://doi.org/10.1007/s10648-024-09860-7>

Zhang, L., Jackson, H. A., Yang, S., Basham, J. D., Williams, C. H., & Carter, R. A. (2022). Codesigning learning environments guided by the framework of Universal Design for Learning:

A case study. *Learning Environments Research*, 25(2), 379–397. <https://doi.org/10.1007/s10984-021-09364-z>